

Összefoglaló a jelnyelvi törvényt módosító törvényjavaslat általános parlamenti vitájáról

2020. június 4-én a magyar jelnyelvről és a magyar jelnyelv használatáról szóló törvény módosításáról tartottak vitát az Országgyűlésben. A 2009-ben elfogadott törvény annak idején – kurióznak számító módon – teljes támogatást kapott a törvényhozástól, pártállástól függetlenül.

A tízéves jelnyelvi törvény módosítását a SINOSZ kezdeményezte 2019-ben, annak érdekében, hogy további előrelépés történjen az egyébként igen színvonalas normaszövegben. A SINOSZ elsődleges célja az volt, hogy **a magyar jelnyelvből állami nyelvvizsgát lehessen tenni, és több fogalmat meghatározzunk,** amelyre eddig nem került sor, illetve **a siket jelnyelvi tolmács fogalma is jelenjen meg a törvényben.** Emellett több kisebb korrekciót is kezdeményeztünk a tíz év alatt tapasztalt kisebb problémák orvoslása érdekében. A módosító javaslat reményeink szerint ezúttal is egyhangú igen szavazatokat kaphat majd, hiszen az abban foglalt, szakmai alapokon nyugvó új elképzelések ellen érdemi kifogás nem merült fel az általános vita során.

Kósa Ádám a mostani felszólalásában először megemlékezett arról, hogy 2009. szeptember 29-én, frissen megválasztott európai parlamenti képviselőként a most módosítani kívánt jelnyelvi törvény általános vitájában felszólalhatott. Ez volt az első jelnyelven megtett képviselői felszólalás az Országgyűlésben. Ami akkor történelmi, az ma már mindennapos dolognak számít, hiszen ennek a Háznak is van már jó ideje siket, jelnyelvhasználó képviselője, Tapolczai Gergely személyében, aki a Fidesz frakcióját erősíti.

Rövid áttekintés is elhangzott az elmúlt tíz évről a magyar jelnyelv szempontjából. Mára már megszokottá vált, hogy a siket, a jelnyelvhasználó nagyothalló, vagy a siketvak emberek bármikor igénybe vehetnek jelnyelvi tolmácsot. Hazánkban 2014 óta, innovatív módon, azonnal rendelkezésre álló jelnyelvi távtolmácsolás vagy szöveges fordítás is hozzáférhető, az interneten keresztül, a SINOSZ által működtetett KONTAKT Tolmácsszolgáltatás keretében. Az országos televíziókban mára szinte minden műsor akadálymentessé vált. Szükség esetén ma már minden tárgyaláson jelen van jelnyelvi tolmács, melynek költségét a bíróság viseli. Ma már nincs szükség külön tanúkra a közjegyzők előtt kötött szerződéseknél. Mára **külön törvény mondja ki, hogy a magyar jelnyelv hallássérült személyek által használt, vizuális nyelvi jelekből álló, saját nyelvtani rendszerrel és szabályokkal rendelkező, Magyarországon kialakult önálló, természetes nyelv. Magyarország Alaptörvénye pedig a magyar jelnyelvet a magyar kultúra részének tekinti. Ez az alkotmányos védelem a világon mindössze tizenegy országban létezik!** Ami tíz éve még szokatlan, érdekes, furcsa volt, az ma már elfogadott, a mindennapok részévé vált. Nem bámulják meg a jelelő fiatalokat a buszokon, nem írnak panaszlevelet a tévéknek, hogy zavaró a jelnyelvi tolmács a képernyőn, és emellett, egyre népszerűbb a magyar jelnyelv mint idegen nyelv tanulása is.

Kissé paradox módon a koronavírus-járvány is segítette ezt a folyamatot: az Operatív Törzs sajtótájékoztatóinak – illetve időközben a Kormányinfóknak – jelnyelvi tolmácsolása magyar tévénezők milliói számára tette mindennapossá a magyar jelnyelvet.

Jogosan tehetik fel a kérdést: akkor mért is kell módosítani a törvényt?

A válasz egyszerű: az élet folyamatosan hoz változásokat, a jogalkotóknak pedig kötelességük felismerni és elfogadni, átültetni ezeket a jogszabályokba.

A tízéves jelnyelvi törvény korszerűsítését, előremutató módosítását Szövetségünk nevében Dr. Kósa Ádám kezdeményezte és – a SINOSZ munkatársaival együttműködésben létrehozott szakmai előkészítő anyag alapján – dr. Tapolczai Gergely és Nyitrai Zsolt képviselők nyújtották be a Parlamentnek a jelnyelvi törvényre vonatkozó módosítási javaslatot az elmúlt héten.

Milyen fontosabb módosításokat tartalmaz az előterjesztés?

Szükségessé vált négy olyan fogalom meghatározása, amely a magyar jelnyelv használata irányából sarkalatos kérdés. A jelnyelvi tolmács, az anyanyelvi jelnyelvhasználó és a jelnyelvi tolmácsszolgáltatás definíciója hiányában számos értelmezési és jogalkalmazási problémával kellett szembesülni az elmúlt években. Emellett egy **teljesen új fogalom, a siket jelnyelvi tolmács** fogalma is meghatározásra kerülne. Ők olyan személyek, akik anyanyelvi jelnyelvhasználók lévén a jelnyelvnek teljes mértékben a birtokában vannak, és emellett a siket kultúrát is ismerik, így számos szituációban hatékonyan tudnak közreműködni.

A magyar siket közösség és a jelnyelvész szakemberek több mint tíz éve fejlesztik, ápolják és kutatják a magyar jelnyelvet. Több projekt is indult a Magyar Tudományos Akadémia Nyelvtudományi Intézetének irányításával és a Siketek és Nagyothallók Országos Szövetsége közreműködésével, amely a magyar jelnyelvet kutatja, írja le. Mára senkinek sincs már kétsége afelől, hogy a magyar jelnyelvből mint idegen nyelvből állami nyelvvizsgát lehetne tenni. Ha lenne rá jogi háttér, akár már holnap problémamentesen le lehetne vizsgázni belőle! A SINOSZ már 10 éve a KER, a Közös Európai Referenciakeret szerint oktatja a magyar jelnyelvet. 30-40 képzett siket jelnyelvi oktató évente 800-1000 hallgatónak tanítja a magyar jelnyelvet különböző szinteken. A javaslat elfogadásával végre helyére kerül a magyar jelnyelv megítélése, mert amíg nem lehet nyelvvizsgát tenni belőle, a magyar jelnyelv elismerése csak szimbolikus értékű. **A tényleges nyelvi státuszt csak a nyelvvizsga lehetőségével tudja a valóságban is elérni a magyar jelnyelv.**

Létrejön a **Jelnyelvközpontok Névjegyzék**, mert fontos, hogy **csak olyan szakemberek oktathassák a magyar jelnyelvet a jelnyelvi tanfolyamokon, az iskolákban és a gyógypedagógiai intézményekben, akik megfelelő képesítésekkel rendelkeznek.** Természetesen az előírt szakképesítések nem lehetnek egységesek, ez függ az intézmény jellegétől is, ahogy a módosító javaslat is részletezi.

2009-ben az Országgyűlés a törvény elfogadásával helyesen rögzítette azt, hogy **a közszolgáltatások igénybe vétele során a jelnyelvi tolmács munkadíját az azt nyújtó szerv térítse meg. Ez a rendszer jól működik, kivéve az egészségügyben.** Egy háziorvost például nehezen lehetne meggyőzni arról, hogy az ő feladata legyen a jelnyelvi tolmács kifizetése, akit a siket páciens magával hozott, hiszen ez nem várható el tőle – **ezt korrigálja az erről szóló módosítás.**

Az előterjesztők nevében dr. Tapolczai Gergely képviselő (Fidesz) szólalt fel, természetesen jelnyelven. *„Jelnyelv és kultúra nélkül olyan vagyok, mint madár szárnyak nélkül”* - idézte egy siket rapper gondolatait, aki pont ebben a teremben, 2007-ben a SINOSZ 100 éves jubileuma alkalmából fogalmazta meg ezt ilyen szépen. Kiemelte, hogy minden ember kiszolgáltatót a nyelv nélkül, és ez a jelnyelv esetében is így van. Emlékeztetett rá, hogy az Országgyűlés által 2009-ben elfogadott törvény elismeri a jelnyelvet a siket közösség nyelveként, egyebek mellett rendezti a tolmácsok helyzetét és a siketek hozzáférését a jelnyelvi tolmácsszolgáltatáshoz, valamint elősegítette a médiában az egyre szélesebb körű akadálymentesítést is. Az elmúlt tíz

évben emellett számos jogszabályba bekerült már a jelnyelv fogalma, az Alaptörvény a jelnyelvet a magyar kultúra részének tekinti, 2017 óta pedig minden év novemberében megrendezik a magyar jelnyelv napját is. Ugyanebben az évben zajlott Orbán Viktor fővédnöksége mellett az a Siket Világkongresszus, ahol miniszterelnök úr bejelentette, hogy kezdeményezzük és támogatjuk az ENSZ-nél a jelnyelv nemzetközi napjának megünneplését. Mint Tapolczai Gergely elmondta, a jelnyelvi törvény elfogadása óta eltelt években több kérdés is felmerült, amelyeket érdemes volt megvizsgálni, és az így elkészített tervezetet nyújtották most be a Parlamentnek. Ennek része, hogy a jelnyelvből tett vizsga megegyezik az államilag elismert nyelvvizsgálóval - emelte ki. Emellett rendeződhetne a jelnyelvi pótlékok nyújtásának a helyzete is, és a jelnyelvet oktatók helyzetét is rendezik. A képviselő szerint a módosítással javulna a siket diplomások helyzete és gazdagodna a kulturális élet, továbbá javulna a siket emberek jövőképe is. Megemlékezett az idén elhunyt Vasák Ivánról, a SINOSZ korábbi főtitkáráról, akinek álma, célja volt a magyar jelnyelv elismertetése. Záró gondolataiban kijelentette, hogy a jelnyelv kérdése mintegy 60 ezer embert érint, nemcsak siketeket és nagyothallókat, hanem családtagjaikat, barátait is. Őket már a KONTAKT videotolmács szolgáltatás is segíti, amelyet tavaly több mint 37 ezer alkalommal vettek igénybe az érintettek, akik közül sokan belátták, hogy egy 5-10 perces ügyintézésért nem kell mindig személyesen jelen lévő tolmács segítségét kérni. Reményét fejezte ki, hogy az előterjesztést egyhangúlag fogadja el a Ház.

A törvényjavaslat vitája során több politikus is pozitívan nyilatkozott az abban foglalt célokról.

Fülöp Attila, az Emmi szociális ügyekért felelős államtitkára kiemelte: mérföldkő volt, amikor Magyarország elsőként ratifikálta a fogyatékkal élők jogairól szóló ENSZ-egyezményt, ami a jelnyelvvvel kapcsolatos kötelezettségeket is tartalmazza. Egyúttal biztosítja a mindennapokban szükséges jelnyelv használatát, jelentősen javítva életszínvonalukat. Kitért arra is: 2011-ben az alaptörvényben rögzítették, hogy a jelnyelv a nemzeti kultúra része és megilleti a védelem. Beszámolt arról is, hogy folyamatosan nő a feliratokkal és a jelnyelvi tolmácsolással közvetített televíziós műsorok száma. Létrejött a jelnyelvi tolmácsok országos névjegyzéke is, és a tolmácsszakma presztízse nőtt a kötelező továbbképzésnek köszönhetően. A kormány mélyen elkötelezett a hallássérültek és a jelnyelv iránt - hangsúlyozta, hozzátéve: egyetértenek azzal, hogy szükséges a törvény módosítása, és azt a kabinet támogatja.

Nyitrai Zsolt, a Fidesz vezérszónoka arról beszélt, hogy közel egymillió embert érint valamilyen fogyatékoság Magyarországon. A kormány legfőbb feladatának tartja, hogy biztosítsa számukra a teljes élet lehetőségét. Kiemelte: a fogyatékkal élő emberek nem jótékonyásra vagy segítségre számíthatnak, hanem egyenrangú tagjai kívánnak lenni társadalmunknak. Felidézte az eddig elfogadott intézkedéseket, és kitért arra is: stratégiai partnerként tekintenek a fogyatékkal élők szervezeteire, amelyek támogatása 2010 óta folyamatosan nő. Célként jelölte meg, hogy minél több fogyatékkal élő ember tudjon elhelyezkedni a munkaerőpiacon, ehhez szintén támogatást biztosítanak, azoknak pedig, akik piaci szereplőknél nem tudnak elhelyezkedni, védett munkahelyeket hoztak létre. Rámutatott: az elmúlt tíz év tapasztalatai alapján szükséges a most betervezett változtatás, ami szakmai alapokon nyugszik és előremutató. A törvénymódosítás elfogadásával komoly előrelépés valósulhat meg - hangoztatta.

Brenner Koloman, a Jobbik vezérszónoka pártja részéről támogatásukról biztosította a törvénymódosítást. Az a céljuk, hogy minden magyar polgár számára teljes, boldog életet biztosítsanak - hangsúlyozta. Hozzátette: fontos lépés, hogy végre a magyar jelnyelvet anyanyelvi szinten használóknak is iskolai szinten biztosítsák az oktatást. Kitért arra is, hogy a

törvénymódosítással pontos definíciót kapnak arról, ki az anyanyelvi szinten a jelnyelvet használó.

Nacsa Lőrinc, a KDNP vezérszónoka arról beszélt, elkötelezettek az iránt, hogy a fogyatékkal élők életét könnyebbé tegyék, és ne csak szavak szintjén álljanak melléjük, hanem valódi tettekkel is. Egyik legfontosabb elemként említette a nyelvvizsga állami szintű elismerését. Ennek nagyon fontos szerepe lehet a megváltozott munkaképességűek foglalkoztatásában - mutatott rá a kormánypárti politikus. Kitért arra is, hogy az egészségügyi szolgáltatások keretében igénybe vett jelnyelvi tolmácsolás költségmentes lehet. A realitásokon nyugvó, életszerű változtatásokat tartalmaz a javaslat, amelyet a KDNP támogat - hangsúlyozta.

Bangóné Borbély Ildikó az MSZP részéről támogatandónak tartotta a törvénymódosítást. Mint mondta, nagyon fontos javaslatról van szó, és nagyon sokat kell beszélni erről a témáról azért, hogy a fogyatékoság ne jelenjen meg hátrányként senki számára. Nagyon fontosak továbbá azok a törvénymódosítások, amelyek a fogyatékkal élők hátrányait csökkenthetik - hangsúlyozta.

Bósz Anett, a DK vezérszónoka - aki a Liberális Párt véleményét is tolmácsolta - megköszönte az előterjesztést. Jó szándékú, és a szakmai szempontokat tekintve is támogatandó javaslat került az Országgyűlés elé - összegzett. Üdvözlendő az a szemlélet, amit megjelenítenek a törvénymódosításban az alapvetően hátrányból induló honfitársaink megsegítése érdekében - fűzte hozzá. Nagy előrelépésként értékelte a jelnyelvi nyelvvizsgát érintő változtatást, ami szerinte hozzájárulhat a diploma megszerzéséhez is. Egyúttal a jelnyelvi pedagógusképzés beindítását szorgalmazta, kiemelve: jó volna, ha előrelépést tudnának elérni a jelnyelvi oktatás területén is.

Kósa Ádám véleménye szerint – aki a kérdéskörre nemzetközi szinten rálátó európai uniós politikusként vélekedik így – a tízéves jelnyelvi törvény világszínvonalú. Emellett abban is kuriózum, hogy talán ez az egyetlen olyan jelnyelvi törvény, melyet egyhangúan, ellenszavazat és tartózkodás nélkül fogadtak el. Bízunk benne, hogy ez ezúttal is így lesz!

A törvénymódosító javaslatról várhatóan még a nyári szünet előtt dönteni fog az Országgyűlés.

A tájékoztató dr. Kósa Ádám beszámolója alapján készült.

Utólag is köszönetet mondunk azoknak a siket és nagyothalló sorstársainknak, akik a törvénymódosító javaslatunkhoz készült felmérésünkben aktívan részt vettek, és bátran felvállalták, hogy a jelenleg rendelkezésre álló 120 óra ingyenes tolmácsolási óraszám nem fedi le szükségleteiket sem a foglalkoztatás, sem a felnőttképzés területén. Bár a koronavírus-járvány miatt az óraszám emelésére tett javaslatunk most sajnos nem tud realizálódni, de továbbra is kiemelt célkitűzésünk ennek elérése, és mind az Emmi, mind a PM konstruktív és együttműködő volt abban, hogy ezt az igényt a közeljövőben prioritásként kezeljék.